

Nordiskt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete inklusive krisberedskap

Sammanfattning

Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet behandlar i detta betänkande regeringens skrivelse 2012/13:112 Nordiskt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete inklusive krisberedskap.

Utskottet anser att motionerna ska avstyrkas.

I betänkandet finns sex reservationer (S, MP, SD, V).

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete	6
Skrivelsen	6
Motionerna	6
Utskottets ställningstagande	6
Försvvarssamarbete	8
Skrivelsen	8
Motionerna	8
Utskottets ställningstagande	9
Skrivelse 2012/13:112	10
Skrivelsen	10
Utskottets ställningstagande	11
Reservationer	12
1. Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, punkt 1 (S)	12
2. Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, punkt 1 (SD)	13
3. Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, punkt 1 – motiveringen (MP)	14
4. Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, punkt 1 – motiveringen (V)	15
5. Försvvarssamarbete, punkt 2 (S)	16
6. Försvvarssamarbete, punkt 2 (SD)	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	20
Skrivelsen	20
Följdmotionerna	20

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete

Riksdagen avslår motionerna 2012/13:U21 yrkandena 1 och 2 samt 2012/13:U22 yrkande 6.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (MP) – motiveringen

Reservation 4 (V) – motiveringen

2. Försvarssamarbete

Riksdagen avslår motionerna 2012/13:U21 yrkandena 3–5 och 2012/13:U22 yrkandena 1–5.

Reservation 5 (S)

Reservation 6 (SD)

3. Skrivelse 2012/13:112

Riksdagen lägger skrivelse 2012/13:112 till handlingarna.

Stockholm den 23 maj 2013

På sammansatta utrikes- och försvarsutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (S), Cecilia Widegren (M), Sofia Arkelsten (M), Peter Hultqvist (S), Christian Holm (M), Åsa Lindestam (S), Hans Wallmark (M), Carina Hägg (S), Allan Widman (FP), Tommy Waidelich (S), Annicka Engblom (M), Peter Rådberg (MP), Désirée Pethrus (KD), Mikael Jansson (SD), Torbjörn Björnlund (V), Carin Runeson (S) och Staffan Danielsson (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Skrivelse 2012/13:112 har remitterats till utrikesutskottet. Utrikes- och försvarsutskotten har därefter beslutat – med stöd av 4 kap. 8 § riksdagsordningen – att bereda skrivelsen och tillhörande motioner i ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott (UFöU).

Bakgrund

Det nordiska samarbetet är bland de äldsta och mest omfattande regionala samarbetena i världen. Det bygger på gemensamma värden och en vilja att bidra till en dynamisk utveckling samt att öka Nordens kompetens och konkurrenskraft. De nordiska ländernas historia är nära sammanflätad.

Det nordiska utrikespolitiska samarbetet har en lång historia, inte minst inom ramen för FN. Det nordiska utrikespolitiska samarbetet är informellt till sin natur. Under 2013 är det åter Sveriges tur att ansvara för detta. Dagordningarna brukar upptas av såväl det nordiska samarbetet som av aktuella internationella frågor.

Det nordiska samarbetet inom utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken genomförs med utgångspunkt i ländernas olika medlemskap i den europeiska säkerhetsordningens organisationer. Sverige och Finland är medlemmar i EU, Norge och Island i Nato medan Danmark är medlem i både EU och Nato. För samtliga länder utgör det nordiska samarbetet ett komplement till medlemskap i och samarbete med EU och Nato. Samtliga nordiska länder är dessutom medlemmar i Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa.

Samarbetet utformas generellt som gemensamma nordiska initiativ, samarbeten mellan två eller flera nordiska länder, eller där det är lämpligt på nordisk-baltisk basis.

Under de senaste åren har det nordiska samarbetet utvecklats och förstärkts. I februari 2009 presenterade den tidigare norske utrikesministern Thorvald Stoltenberg på uppdrag av de nordiska utrikesministrarna en rapport om förslag till en fördjupning av det nordiska samarbetet på det utrikes- och säkerhetspolitiska området. Den s.k. Stoltenbergrapporten innehöll 13 konkreta förslag. Förslagen omfattade bl.a. samarbete kring luft- och rumsövervakning på Island, ett kompetensnätverk mot digitala angrepp, fördjupat samarbete mellan de nordiska utrikesförvaltningarna, fördjupat militärt samarbete samt en nordisk solidaritetsförklaring. Uppdraget till Stoltenberg var ett uttryck för en gemensam vilja hos de nordiska länderna att

ytterligare utveckla och fördjupa det nordiska samarbetet inom det utrikes- och säkerhetspolitiska området. Flera av förslagen har genomförts eller hanterats vidare inom ramen för de befintliga strukturerna.

I betänkande 2012/13:UU3 behandlar utrikesutskottet redogörelsen till riksdagen 2012/13:NR1 Nordiska rådets svenska delegations berättelse om verksamheten under 2012 och regeringens skrivelse 2012/13:90.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för pågående och planerat utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete inklusive krisberedskap mellan de nordiska länderna.

Skrivelsen redogör för det nordiska samarbetet mellan de fem länderna, men även för samarbete mellan ett par nordiska länder samt för nordiskt samarbete inom ramen för regionala och multilaterala samarbeten och organisationer på de utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska områdena. Skrivelsen belyser inte allt nordiskt samarbete som pågår utan är särskilt inriktad på de områden inom utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken som beskrivs i den så kallade Stoltenberg rapporten samt inom ramen för Hagsamarbetet på krisberedskapsområdet.

Utskottets överväganden

Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om det nordiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet, nordiskt samarbete i FN-sammanhang och den nordiska solidaritetsförklaringen.

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (SD), 3 (MP) och 4 (V).

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen bl.a. för grunderna för det utrikespolitiska samarbetet, den nordiska solidaritetsförklaringen, samarbete mellan de nordiska utrikesförvaltningarna, digital säkerhet och regionalt samarbete.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:U21 av Urban Ahlin m.fl. yrkande 1 anser Socialdemokraterna att det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i Norden måste få en högre prioritet. Varje nordiskt lands säkerhetspolitiska val måste respekteras.

I yrkande 2 förordar Socialdemokraterna att det nordiska samarbetet i olika FN-sammanhang bör stärkas.

I kommittémotion 2012/13:U22 av Mikael Jansson m.fl. yrkande 6 anser Sverigedemokraterna att Sverige ska verka för en konkretisering av den nordiska solidaritetsförklaringen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att det nordiska utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet inklusive krisberedskap fortsätter att fördjupas och vidareutvecklas. Utskottet menar att ett närmare nordiskt samarbete bidrar till ett större genomslag för våra gemensamma intressen i internationella sammanhang än vad som är möjligt för länderna vart och ett för sig. Vidare anser utskottet att ett nordiskt samarbete innebär ett mervärde i det multilaterala samarbetet. Det kan utgöra ett komplement till EU eller nyttjas när EU av olika skäl inte har formulerat någon tydlig politik.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det nordiska samarbetet, för att ha ett mervärde, måste vara nyttoaserat och utformas utifrån gemensamma behov som identifierats inom ramen för utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken.

Utskottet vill betona vikten av att även fortsättningsvis vidareutveckla det nordiska samarbetet inom FN. I detta sammanhang vill utskottet bl.a. framhålla det nordiska samarbetet för att stärka genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 (2000), det nyligen inrättade nordiska centrumet för jämställdhetsfrågor The Nordic Centre for Gender in Military Operations, arbetet med att ge stöd till varandras kandidaturer, samarbete inom medlingsområdet och deltagande i FN:s fredsfrämjande verksamhet. Utskottet välkomnar att det nordiska försvarsministermötet, i Skagen i november 2012, beslutade att Nordic Defence Cooperation (Nordefco) skulle utarbeta förslag till gemensamma nordiska styrkebidrag till FN.

Utskottet välkomnar den nordiska solidaritetsförklaringen från år 2011 som ett komplement till den svenska unilaterala solidaritetsförklaringen som riksdagen behandlade 2009 (bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292). Utskottet menar att den nordiska solidaritetsförklaringen är ett uttryck för de nordiska ländernas vilja och intresse att i en solidarisk anda samverka, bidra med relevanta medel och möta gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiska utmaningar. I sammanhanget vill utskottet framhålla att de nordiska ländernas säkerhetspolitiska samarbete utgör ett komplement till redan etablerade europeiska och euroatlantiska samarbeten.

Utskottet konstaterar att det nordiska samarbetet inom utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik genomförs med utgångspunkt i våra länders olika medlemskap i den europeiska säkerhetsordningens organisationer.

Utskottet anser att administrativ samverkan mellan de nordiska utrikesförvaltningarna har fortsatt betydande potential att vidareutvecklas och fördjupas. Vägledande för samarbetet och för val av orter när det gäller samlokalisering bör enligt utskottet vara att den nordiska samverkan ska bidra till effektivisering och skapa mervärde. Utskottet välkomnar att de nordiska länderna avser att gå vidare och söka utveckla gemensamma beskickningar på ytterligare ett antal platser.

Utskottet vill i detta sammanhang av nordiskt samarbete också peka på möjligheter till nordisk-baltiskt samarbete. Sverige och Norden stärks av ett fördjupat samarbete i vårt närområde.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avstyrker motionerna 2012/13:U21 yrkandena 1 och 2 och 2012/13:U22 yrkande 6.

Försvarssamarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om den nordiska insatsstyrkan, det nordiska samarbetet inom försvarsområdet, en formalisering av det nordiska försvarssamarbetet, en utredning om att ta emot hjälp i händelse av höjd beredskap eller krig, luftpatrullering över Island och nordisk luftövervakning.

Jämför reservationerna 5 (S) och 6 (SD).

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen bl.a. för det nordiska försvarssamarbetet, samarbete avseende utbildning och övning, materielsamarbete, sjö- och luftlägessamarbete och lufttransportsamarbete.

Motionerna

I kommittémotion 2012/13:U21 av Urban Ahlin m.fl. yrkande 3 menar Socialdemokraterna att det finns skäl att se över hur användbar och kostnadseffektiv EU:s modell med snabbinsatsstyrkor är, en modell som Sverige har bidragit till genom den nordiska snabbinsatsstyrkan (NBG).

I yrkande 4 konstaterar Socialdemokraterna att det nordiska samarbetet inom försvarsområdet har fördjupats utan att ifrågasätta de nordiska ländernas säkerhetspolitiska vägval.

I yrkande 5 förordar Socialdemokraterna, av såväl ekonomiska som säkerhetsstrategiska skäl, att det nordiska försvarssamarbetet vidareutvecklas.

I kommittémotion 2012/13:U22 av Mikael Jansson m.fl. yrkande 1 anser Sverigedemokraterna att det nordiska försvarssamarbetet bör samordnas och formaliseras för att kunna fortsätta att fördjupas.

I yrkande 2 vill Sverigedemokraterna att regeringen utreder förutsättningarna för att ta emot hjälp i händelse av höjd beredskap eller krig.

I yrkande 3 anser Sverigedemokraterna att Sverige inte enbart ska erbjuda Island luftövervakning utan också bidra till luftpatrullering (air policing).

I yrkande 4 menar Sverigedemokraterna att samarbetet kring den nordiska luftövervakningen bör stärkas och att de nordiska flygvapnen bör klara luftförsvaret över hela det nordiska luftrummet.

I yrkande 5 vill Sverigedemokraterna att Sverige verkar för att de nordiska länderna utvecklar ett system för övervakning av havsområden och att ett gemensamt satellitsystem för övervakning och kommunikation utvecklas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att det nordiska försvarssamarbetet har formaliserats genom skapandet av en gemensam struktur för samarbetet, Nordic Defence Cooperation (Nordefco).

Utskottet noterar att Nordiska rådet i april 2013 genomförde en temasesion om försvars- och utrikespolitik i Stockholm.

Utskottet menar att en vidareutveckling av det nordiska försvarssamarbetet stärker de nordiska ländernas möjligheter att tillsammans främja gemensamma intressen och bidra till säkerhet och stabilitet såväl globalt som i vårt närområde och på vårt eget territorium. Det är utskottets uppfattning att samarbetet påverkar säkerheten i vårt närområde positivt.

Utskottet delar regeringens bedömning att ett närmare samarbete mellan de nordiska försvarsmakterna leder till en mer effektiviserad resursanvändning och bredd i den militära förmågan. Detta förbättrar förmågan till såväl nationella som internationella insatser.

Utskottet erinrar om att riksdagen i juni 2009 behandlade Sveriges solidaritetsförklaring som bl.a. anger att Sverige bör ha förmågan att kunna ge och ta emot militärt stöd i förhållande till EU-länder samt Norge och Island (bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292). Mot denna bakgrund utgår utskottet från att regeringen vidtar nödvändiga åtgärder för att vid behov kunna ge och ta emot militärt stöd.

Utskottet ser positivt på att ett arbete pågår mellan de nordiska länderna i syfte att sammanställa deras nationella övningsverksamhet till en gemensam nordisk övningsplan.

Utskottet vill lyfta fram det s.k. Cross Border Training North (CBTN) som ett positivt exempel på ett kostnadseffektivt samarbete som ökar den operativa effekten av existerande resurser.

Utskottet konstaterar att Natorådet i december 2012 godkände Sveriges och Finlands deltagande i övnings- och träningsaktiviteter över Islands luft- rum i samband med den norska rotationsperioden 2014 inom ramen för Natos luftrumsövervakning. Utskottet ser positivt på det svenska deltagandet och menar att det utgör ett konkret exempel på fördjupat nordiskt säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete och är ett uttryck för den solidaritet som finns mellan de nordiska länderna. I sammanhanget konstaterar utskottet att luftpatrullering (air policing) enbart är aktuellt för medlemmar av Nato.

Utskottet konstaterar att Sverige sedan 2010 deltar i ett samarbete med Norge och Nato om utbyte av luftlägesinformation som syftar till att utveckla en gemensam luftlägesbild i Norden. Utskottet delar regeringens bedömning att det finns operativa vinster att uppnå genom en fortsatt utveckling av luftövervakningssamarbetet i regionen och ser positivt på ett fortsatt arbete inom detta område.

Utskottet konstaterar att Sea Surveillance Co-operation Baltic Sea (Sucas), som inleddes i mars 2009, är ett militärt samarbete mellan Sverige, Danmark, Finland, Tyskland, Polen, Litauen, Lettland och Estland för

utbyte av sjölägesinformation. Utskottet anser att Sucbas effektiviserar den militära sjöövervakningen i regionen genom att etablera permanenta strukturer för ett kontinuerligt informationsutbyte mellan de berörda myndigheterna i deltagarländerna. Mot denna bakgrund delar utskottet regeringens bedömning om att det kan finnas fördelar med att Sucbas också utvidgas till Nordsjön.

I nuläget bedömer utskottet inte att det vore kostnadseffektivt att de nordiska länderna utvecklar ett eget gemensamt satellitsystem för övervakning. Vid behov bör ett samarbete kring dessa frågor snarare genomföras inom ramen för existerande samarbeten som European Space Agency.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det inte finns några principiella begränsningar för det nordiska samarbetet så länge den nationella beslutanderätten i fråga om den operativa förmågan för försvaret av Sverige består. I detta sammanhang vill utskottet framhålla att de nordiska ländernas försvarspolitiska samarbete utgör ett komplement till redan etablerade europeiska och euroatlantiska samarbeten.

Utskottet vill erinra om att riksdagen i juni 2012 godkände att Sverige på nytt tar ansvar för internationell fred och säkerhet genom att leda en EU-stridsgrupp (rskr. 2011/12:266, bet. 2011/12:FöU8).

Utskottet vill erinra om försvarsutskottets betänkande 2011/12:FöU8 om att regeringen ska ta initiativ till en översyn av stridsgruppens ökade användbarhet inom EU:s och FN:s ram. Vidare menar utskottet att den nordiska stridsgruppen är ett tydligt exempel på hur ett konkret och fördjupat försvarsrelaterat projekt kan stärka det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet i vårt närområde. Stridsgruppen skapar också en ram kring vilken ytterligare samarbetsmöjligheter uppstår och kunskap och förtroende utvecklas. Stridsgruppen tjänar därmed, enligt utskottet, som motor i ett bredare nordisk-baltiskt samarbete och bidrar på så sätt till ökad stabilitet i vårt närområde.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avstyrker motionerna 2012/13:U21 yrkandena 3–5 och 2012/13:U22 yrkandena 1–5.

Skrivelse 2012/13:112

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2012/13:112 till handlingarna.

Skrivelsen

Utöver utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete och försvarssamarbete redogör regeringen i skrivelsen också för samverkan på krisberedskapsområdet och samverkan inom ramen för internationellt multilateralt samarbete.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar regeringens redogörelse vad gäller samverkan på krisberedskapsområdet och samverkan inom ramen för internationellt multilateralt samarbete. I denna del har inga motioner väckts.

Utskottet föreslår att regeringens skrivelse 2012/13:112 läggs till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, punkt 1 (S)

av Urban Ahlin (S), Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Carina Hägg (S), Tommy Waidelich (S) och Carin Runeson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:U21 yrkandena 1 och 2 samt avslår motion 2012/13:U22 yrkande 6.

Ställningstagande

Socialdemokraterna lägger stor vikt vid det nordiska försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet och menar att det bör fördjupas. Det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i Norden måste få en högre prioritet. De nordiska länderna kan tillsammans bidra till säkerhet och stabilitet. Samarbetet mellan de nordiska länderna är starkt och vilar på en gedigen folklig förankring. Det nordiska samarbetet berör många olika områden och har bidragit till att göra Norden till en region i världsklass. Varje nordiskt lands säkerhetspolitiska val måste respekteras. Socialdemokraterna anser att Sverige ska vara militärt alliansfritt. Vi säger nej till medlemskap i Nato. En modern svensk säkerhetspolitik byggs på ett ökat nordiskt samarbete, en aktiv Östersjöpolitik, ett fördjupat samarbete i EU och ett starkare stöd till Förenta nationerna.

Socialdemokraterna vill öka det nordiska samarbetet i olika FN-sammanhang. Ett sätt att föra upp frågan på den svenska dagordningen är att Sverige utvecklar sin FN-politik genom att utarbeta en FN-strategi för arbetet i FN både som enskild nation, genom EU och i samarbete med de nordiska länderna. Sverige har i dag, trots sin långa tradition av stöd till FN:s fredsbevarande verksamhet, ett historiskt lågt deltagande i insatser som leds av FN. Samtidigt vet vi att det råder brist på personal och utrustning från länder som Sverige i FN-ledda fredsbevarande insatser. Vi socialdemokrater anser att nästa internationella fredsoperation som Sverige deltar i ska vara ledd av Förenta nationerna, och det kan med fördel göras inom ramen för det nordiska samarbetet.

2. Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, punkt 1 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:U21 yrkande 2 och 2012/13:U22 yrkande 6 och avslår motion 2012/13:U21 yrkande 1.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna välkomnar att de nordiska utrikesministrarna under sitt möte i Helsingfors i april 2011 enades om en solidaritetsförklaring mellan de nordiska länderna på det utrikes- och säkerhetspolitiska området. Genom solidaritetsförklaringen säger de fem länderna att i det fall ett nordiskt land skulle drabbas av en kris eller ett angrepp, kommer övriga länder att bistå med relevanta medel. Denna solidaritetsförklaring är dock fortfarande väldigt allmänt hållen och säger inte mycket om hur länderna konkret avser att reagera och hjälpa varandra i händelse av att ett enskilt land hamnar i trångmål, exempelvis vid ett yttre angrepp eller otillbörlig press. När det nu har gått ett par år sedan denna allmänna solidaritetsförklaring, anser Sverigedemokraterna att Sveriges regering ska verka för att de nordiska utrikesministrarna utarbetar konkreta strategier för hur de nordiska länderna avser att reagera och hjälpa varandra i enlighet med den tidigare antagna solidaritetsförklaringen.

Sverigedemokraterna vill öka det nordiska samarbetet i olika FN-sammanhang. Ett sätt att föra upp frågan på den svenska dagordningen är att Sverige utvecklar sin FN-politik genom att utarbeta en FN-strategi för arbetet i FN både som enskild nation, genom EU och i samarbete med de nordiska länderna. Sverige har i dag, trots sin långa tradition av stöd till FN:s fredsbevarande verksamhet, ett historiskt lågt deltagande i insatser som leds av FN. Samtidigt vet vi att det råder brist på personal och utrustning från länder som Sverige i FN-ledda fredsbevarande insatser. Vi anser att nästa internationella fredsoperation som Sverige deltar i ska vara ledd av Förenta nationerna, och det kan med fördel göras inom ramen för det nordiska samarbetet.

3. Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, punkt 1 – motiveringen (MP)

av Peter Rådberg (MP).

Ställningstagande

Miljöpartiet är i grunden positivt till ett nordiskt samarbete på många områden. Att de nordiska länderna har mycket gemensamt är ett faktum. Vi har också en historia av samarbete på det säkerhetspolitiska området som påverkar vår verksamhet på flera områden.

Ett område som är viktigt att samarbeta kring är krisberedskapsområdet. De nordiska länderna uppvisar stora likheter i fråga om vilka hot, risker och sårbarheter som ligger till grund för ländernas arbete med krisberedskap. Naturhändelser och extrema vädersituationer, utbrott av smittsamma sjukdomar, utsläpp av farliga ämnen, större olyckor i transportsystemet, kärnkraftsolyckor, terrorism och attacker i nätverk och it-system utgör hot som sällan begränsar sig till ett lands territorium. Ett nordiskt samarbete utgör en förutsättning för att kunna möta gränsöverskridande hot.

Sverige ska inte söka medlemskap i Nato. Vi ska vara militärt alliansfria. Vi ska i stället utveckla det nordiska samarbetet i olika FN-sammanhang. Sverige har en lång tradition av stöd till FN:s fredsbevarande verksamhet. I dag har vi ett historiskt lågt deltagande i rena FN-uppdrag; trots att FN har bett om hjälp har vi framför allt prioriterat Natoinsatsen i Afghanistan. Miljöpartiet vill att vi framöver prioriterar rena FN-insatser i större utsträckning än vad vi har gjort hittills.

Europeiska utrikestjänsten fick den 1 december 2011 i uppdrag att göra en översyn av användandet av EU:s stridsgrupper. Regeringen har sagt att man kommer att se över konceptet för EU:s stridsgrupper och verka för att de ska arbeta för humanitära insatser, t.ex. i samband med olika typer av katastrofer.

För att vi ska kunna möta och hindra framtida hot, såväl nationellt som internationellt, måste det finnas ett utökat informationsutbyte mellan militära och civila myndigheter och aktörer. Sverige ska dock vara varsamt så att samverkan inte skapar en otydlighet med överlappande kompetenser och kostnader och beakta de risker med ökad samverkan som humanitära aktörer påtalar. Flexibilitet och utvecklingsförmåga måste därför integreras i det framtida försvaret. Det är detta vi ser embryot till just nu och som välkomnas av Miljöpartiet.

4. Utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete, punkt 1 – motiveringen (V)

av Torbjörn Björlund (V).

Ställningstagande

Vänsterpartiet är i grunden positivt till ett nordiskt samarbete på många områden. När det gäller utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor inklusive krisberedskap (regeringens skrivelse 2012/13:112) så har vi dock vissa farhågor och synpunkter.

Att vi inom de nordiska länderna har mycket gemensamt är ett faktum som är vedertaget av de flesta. Vi har också en historia av samarbete på det säkerhetspolitiska området som påverkar vår verksamhet på flera områden. Många av de saker som tas upp i skrivelsen är positiva och till viss del inarbetade. Några saker är dock i våra ögon väldigt tivelaktiga.

Vi har i dag en situation där tre av de nordiska länderna är med i Nato och två står utanför. Det innebär problem för samarbetet som vi menar också begränsar samarbetet. Även om det finns en nordisk solidaritetsförklaring, som vi menar kan utvecklas, så är just medlemskap i Nato den stora stöttestenen för hur långt samarbetet kan gå. Det innebär inte att samarbete är omöjligt, men det kräver ett visst mått av tankeverksamhet för att hitta lösningar.

Samarbetet när det gäller utrikesförvaltningar och deras ansvarsområden, digital säkerhet och regionalt samarbete är redan i dag till viss del formaliserat, men här ser vi både behov av och möjligheter att fördjupa samarbetet.

Ett område som är intressant är krisberedskapsområdet. I takt med att klimatet förändras och att andra hot mot samhället som organiserad brottslighet, pandemier, större miljöolyckor m.m. ökar, ser vi en nödvändighet i att det nordiska samarbetet ökar och förfinas. Det gäller även de andra punkterna som tas upp i skrivelsen. Det finns också områden som går att utveckla ännu mer som beskrivs i skrivelsen.

Ett område som behöver ses över är försvarssamarbetet. Vänsterpartiet värnar Sveriges militära alliansfrihet. En förutsättning för försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete inom Norden är därför att det inte bidrar till att urholka vår militära alliansfrihet. Detta innebär också att gemensamma militärövningar med de övriga nordiska länderna behöver struktureras utifrån gemensamma nordiska behov där andra krav på t.ex. anpassning till Nato inte ska tas hänsyn till. Det innebär bl.a. att Vänsterpartiet säger nej till svenskt deltagande i EU:s stridsgrupper, de s.k. Nordic Battle Groups.

Att Natoleda övningar äger rum på svensk mark är även det en utveckling åt fel håll. Vänsterpartiet anser att det är viktigt att hävda den svenska neutralitetspolitiken och att det är mycket viktigt att Sverige hålls utanför Nato. Därför bör Nato inte tillåtas öva inom Sveriges gränser.

Ett samarbete på materielsidan inom försvaret ställer också speciella krav. Vi kan bygga system som till viss del är gemensamma för de nordiska länderna, men de ska också vara anpassade för de speciella nordiska gemensamma förhållandena.

Samarbetet inom FN mellan de nordiska länderna är viktigt. Vi har i dag ett omfattande nordiskt samarbete och samordning inom ramen för FN, det har stärkt både vårt lands och Nordens ställning inom FN. Vi är också positiva till nordiskt samarbete när det kommer till internationella insatser i FN:s regi. Här finns också en del gemensamma nordiska erfarenheter. Det bör inriktas på det vi historiskt sett är bäst på: medling och fredsbevarande, fredsöbyggande uppdrag. Vänsterpartiet värnar ett starkt FN. Fram till den dag då FN har kapacitet att själv genomföra alla insatser måste vi dock tyvärr acceptera att man i vissa fall delegerar genomförandet till andra organisationer. Därför har Vänsterpartiet i vissa fall stött svenskt deltagande i insatser som beslutats av FN, men genomförts av andra organisationer. Men det har skett efter en individuell bedömning i varje enskilt fall där vi bedömt insatsernas möjligheter att bidra till fred, utveckling och säkerhet för civilbefolkningen. Vänsterpartiet anser därför att Sverige ska avstå från att delta i Natoleda internationella insatser som inte bidrar till fred, utveckling och säkerhet för civilbefolkningen. Även inom biståndsområdet finns många gemensamma nämnare som vi ska ta till vara i det nordiska samarbetet. I det ingår också arbetet med FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.

Sammantaget är Vänsterpartiet positivt till ett nordiskt samarbete, framför allt när det gäller kris- och katastrofberedskap. Men de hinder vi presenterat när det gäller utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik behöver ändras för att vi ska kunna se ett utökat samarbete på dessa områden.

5. Försvarssamarbete, punkt 2 (S)

av Urban Ahlin (S), Peter Hultqvist (S), Åsa Lindestam (S), Carina Hägg (S), Tommy Waidelich (S) och Carin Runeson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2012/13:U21 yrkandena 3–5 och avslår motion 2012/13:U22 yrkandena 1–5.

Ställningstagande

Socialdemokraterna anser att det finns anledning att se över hur användbar och kostnadseffektiv EU:s modell av snabbinsatsstyrkor är, en modell som binder upp stora resurser över lång tid. Vi vill att EU stärker sin förmåga

att, med medlemsstaternas resurser, bidra till att bevara fred, förebygga konflikter och stärka internationell säkerhet genom civila och militära insatser.

De nordiska länderna har en gemensam syn på hur vi ska bemöta de breda säkerhetshot som inte kan lösas enbart, om alls, med militära medel. Efter det kalla krigets slut valde de nordiska länderna olika säkerhetspolitiska lösningar och allianser, men i dag utgör detta inget hinder för de nordiska ländernas samarbete i utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor. Det nordiska samarbetet har på försvarsområdet utvecklats och fördjupats med ökad fart under de senaste åren. Samarbetet ifrågasätter varken de tre Natoländernas deltagande i militäralliansen eller Sveriges och Finlands klara besked att stå utanför Nato.

Av såväl ekonomiska som säkerhetsstrategiska skäl är det viktigt att prioritera det nordiska samarbetet och se dess viktiga utvecklingspotential. På såväl utbildnings- som förbandssidan kan nordiska lösningar vara intressanta att pröva i en djupare mening. I detta sammanhang kan den unika kompetens som är kopplad till arktiska förhållanden vara särskilt intressant att gemensamt analysera. När det gäller förhållandena i Östersjöområdet kan gemensam amfibiekompetens vara ett intressant område att utveckla.

6. Försvarssamarbete, punkt 2 (SD)

av Mikael Jansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:U21 yrkandena 4 och 5 samt 2012/13:U22 yrkandena 1–5 och avslår motion 2012/13:U21 yrkande 3.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna menar att ett övergripande strukturellt problem för nordiskt samarbete på detta område är att det är splittrat mellan olika avtal och strukturer. Detta är enligt vår mening suboptimalt. För att kunna uppnå ett effektivt och fördjupat nordiskt samarbete, vilket vi i likhet med regeringen önskar, menar vi att de olika avtal som redovisas i skrivelsen så långt det är möjligt bör samordnas i en gemensam struktur, exempelvis i Nordiska rådets eller Nordiska ministerrådets regi. Det nordiska försvarssamarbetet bör formaliseras för att kunna fortsätta att fördjupas.

Av såväl ekonomiska som säkerhetsstrategiska skäl är det viktigt att prioritera det nordiska samarbetet och se dess viktiga utvecklingspotential. På såväl utbildnings- som förbandssidan kan nordiska lösningar vara intressanta att pröva i en djupare mening. I detta sammanhang kan den unika

kompetens som är kopplad till arktiska förhållanden vara särskilt intressant att gemensamt analysera. När det gäller förhållandena i Östersjöområdet kan gemensam amfibiekompetens vara ett intressant område att utveckla.

De nordiska länderna har en gemensam syn på hur vi ska bemöta de breda säkerhetshot som inte kan lösas enbart, om alls, med militära medel. Efter det kalla krigets slut valde de nordiska länderna olika säkerhetspolitiska lösningar och allianser, men i dag utgör detta inget hinder för de nordiska ländernas samarbete i utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska frågor. Det nordiska samarbetet har på försvarsområdet utvecklats och fördjupats med ökad fart under de senaste åren. Samarbetet ifrågasätter varken de tre Natoländernas deltagande i militäralliansen eller Sveriges och Finlands klara besked att stå utanför Nato.

I SOU 2012:29 har utretts vilka förutsättningar som existerar för att ta emot internationell hjälp i fredstid, vilket vi ser som positivt. Det måste dock ses som en brist att man inte på ett tillräckligt tydligt sätt har utrett förutsättningarna för att ta emot hjälp från våra grannländer i händelse av höjd beredskap eller krig eller att ge dem hjälp. Den förstärkta nordiska solidaritetsförklaringen kan knappast realiserats utan att sådana möjligheter att ta emot hjälp existerar. Det är därför ett självklart krav att regeringen låter utreda vilka förutsättningar som finns för att ta emot hjälp.

Det redan accepterade uppdraget att tillsammans med Finland och Norge hantera luftövervakningen av Island är ett viktigt steg framåt, och det är vår mening att detta ska genomföras i en solidarisk anda. Det torde inte ligga enbart i Sveriges utan i alla de nordiska ländernas intresse att bidra till försvaret av Islands suveränitet och att upprätthålla stabiliteten i området. I sammanhanget vill vi i Sverigedemokraterna poängtera att det inte enbart är luftövervakningsuppgifter (air surveillance) som det svenska flygvapnet bör erbjuda Island utan också luftpatrullering (air policing).

Vad avser luftförsvaret så vill Sverigedemokraterna att Sverige långsiktigt ska verka för ett tätare samarbete när det gäller den nordiska luftövervakningen, inkluderat luftförsvaret över Island. I ett längre perspektiv bör nordisk personal skickas till Keflavik på permanent basis. De nordiska flygvapnen knyts därmed närmare varandra och utvecklar samarbetet i skarpt läge. I princip borde de nordiska flygvapnen klara luftförsvaret över hela det nordiska luftrummet inklusive Island utan att vara avhängiga Nato.

Sverigedemokraterna menar vidare att Sverige ska verka för att de nordiska länderna utvecklar ett system för övervakning av havsområden. Sverige och Finland har redan ett militärt utbyte vad gäller övervakningen av Östersjön. Detta bör kunna vidareutvecklas till att innefatta även övriga nordiska länder.

För att möjliggöra övervakning och insatser i de enorma nordiska havsområdena måste också ett gemensamt satellitsystem för övervakning och kommunikation utvecklas. I dag köper de nordiska länderna nödvändiga tjänster från en annan part, men givet att man utvecklar systemen gemen-

samt kan man på sikt spara pengar genom att slippa köpa satellittjänsterna. Det är dock osannolikt att det är ekonomiskt försvarbart att utveckla satellitsystem för ett enskilt nordiskt land.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2012/13:112 Nordiskt utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete inklusive krisberedskap.

Följdmotionerna

2012/13:U21 av Urban Ahlin m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiskt samarbete i Norden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samarbete inom Förenta nationerna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samarbete inom Europeiska unionen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samarbete med Nato.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett utvecklat nordiskt försvarssamarbete.

2012/13:U22 av Mikael Jansson och Björn Söder (båda SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att sträva efter att samordna de olika nordiska samarbetsavtalen i en struktur.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för att ta emot hjälp från de nordiska länderna i händelse av krig eller höjd beredskap eller att ge dem hjälp.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om luftpatrullering av Islands luftrum.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inom ramen för det nordiska samarbetet verka för ökade insatser för att uppnå ett samordnat luftförsvar och en samordnad luftövervakning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inom ramen för det nordiska samarbetet verka för ökade insatser för att uppnå en samordnad havsövervakning och ett samordnat satellitsystem.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om att inom ramen för det nordiska samarbetet verka för en konkretisering av den nordiska solidaritetsförklaringen i hela skalan från krishantering till fullskaligt krig på nordiskt territorium.